

Nr 203.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 4 och 6 §§ i lagen den 26 maj 1909 om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd m. m.; given Stockholms slott den 5 mars 1920.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag om ändrad lydelse av 2, 4 och 6 §§ i lagen den 26 maj 1909 om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd;

2) lag om ändrad lydelse av 6 § i lagen den 14 maj 1915 angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar; samt

3) stadga om måls handläggning i vissa fall av Kungl. Maj:ts högsta domstol i dess helhet.

GUSTAF.

Eliel Löfgren.

Förslag

till

LAG

om ändrad lydelse av 2, 4 och 6 §§ i lagen den 26 maj 1909
om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd.

Härigenom förordnas, att 2, 4 och 6 §§ i lagen den 26 maj 1909 om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd skola i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

2 §.

Tjänstgöringsperiod i lagrådet är två år, räknade från och med den 1 oktober. Har vid — — — — — slutligen handlagt.

4 §.

Justitieråd må — — — — — beklätt justitierådsämbetet.

Sedan under en tjänstgöringsperiod justitieråd eller regeringsråd minst ett år tjänstgjort i lagrådet, må, efter periodens slut, justitieråd först efter två tjänstgöringsperioder och regeringsråd först efter en tjänstgöringsperiod ånyo där tjänstgöra.

6 §.

Ledamot, som utsetts — — — — — förekommande ärenden.

Sedan justitieråd börjat tjänstgöra i lagrådet, skall han utan hinder därav deltaga i slutbehandling av mål eller ärende, varmed han förut i högsta domstolen tagit befattning, ävensom i handläggning av mål, som enligt förordnande av någon högsta domstolens avdelning skall avgöras av högsta domstolen i dess helhet. Likaså skall regeringsråd, som börjat

tjänstgöra i lagrådet, utan hinder därav deltaga i slutbehandling av mål eller ärende, varmed han förut i regeringsrätten tagit befattning.

Ledamot i lagrådet — — — — — lagrådet bestämmer.

Den tjänstgöringsperiod i lagrådet, som tagit sin början med ingången av år 1919, skall utgå den 30 september 1920.

L A C

om ändrad lydelse av § 1 i lagen den 14 maj 1918 angående
Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar.

Härigenom förordnas att § 1 i lagen den 14 maj 1918 angående
Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar skall
lyda på följande sätt:

Tjänstgöringens omfattning i dessa fall är tillämplig för såvitt
beträffar de nämnda avdelningarna.

Utgår den 30 september 1920.

Förslag

till

LAG

om ändrad lydelse av 6 § i lagen den 14 maj 1915 angående
Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar.

Härigenom förordnas, att 6 § i lagen den 14 maj 1915 angående
Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar skall hava
följande ändrade lydelse:

Angående måls handläggning i vissa fall av högsta domstolen i dess
helhet är särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1920.

Förslag

till

STADGA

om måls handläggning i vissa fall av Kungl. Maj:ts högsta domstol i dess helhet.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Finner någon av högsta domstolens avdelningar, vid överläggning till dom, å avdelningen rådande mening avvika från rättsgrundsats eller lagtolkning, som förut varit av högsta domstolen antagen; då må avdelningen förordna, att målet i hela dess vidd eller, där sådant prövas kunna ske, allenast viss i målet uppkommen fråga skall avgöras av högsta domstolen i dess helhet; och böra, där laga hinder icke möter, alla justitieråden deltaga i sådant avgörande.

Hava i särskilda, för avdelningen kända domar mot varandra stridande åsikter, i fråga om viss rättsgrundsats eller lagtolkning, på olika tider gjort sig inom högsta domstolen gällande, äge vad ovan är föreskrivet tillämpning endast i det fall, att avdelningen finner den rådande meningen avvika från den senast meddelade domen.

2 §.

Vad i 1 § är stadgat avser ej mål, som från krigsdomstol drages under Konungens prövning; ej heller mål, som angår häktad person eller eljest enligt särskild föreskrift fordrar skyndsamt avgörande, där sådant mål förekommer under juni, juli eller augusti månad.

Denna stadga träder i kraft den 1 oktober 1920, då stadgan den 26 maj 1909 angående måls handläggning i vissa fall av Kungl. Maj:ts högsta domstols avdelningar samfällt skall upphöra att gälla.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
fredagen den 27 februari 1920.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER;
Statsråden PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON,
HOLMQUIST
OLSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Löfgren, anförde:

»Genom vissa år 1909 genomförda författningsändringar förlades den laggranskning, som tidigare utövats av högsta domstolen, till det nuvarande lagrådet, sammansatt av tre justitieråd och ett regeringsråd. Beträffande den samtidigt genomförda organisationen av lagrådets arbetsformer, synes emellertid den numera vunna erfarenheten giva anledning att vidtaga förändringar i tvenne hänseenden, nämligen dels beträffande den tid, under vilken de särskilda ledamöterna skola tjänstgöra i lagrådet, dels i avseende på de i lagrådet tjänstgörande justitierådens förhållande till arbetet inom högsta domstolen.

Enligt lagen den 26 maj 1909 om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd utgör varje tjänstgöringsperiod i lagrådet två kalenderår, därvid dock de avgående ledamöterna skola fortfara att bestrida tjänstgöringen i lag-

rådet intill dess sådant ärende blivit slutligen handlagt, som vid tjänstgöringsperiodens utgång påbörjats, men ej hunnit avslutas.

Då sålunda ombyte av ledamöter i lagrådet i regel skall äga rum vid årsskiftet vartannat år, uppkommer den olägenhet, att lagförslag, som under ett kalenderår granskats av lagrådet och vid den året därefter följande lagtima riksdagen underkastats ändringar, ofta måst i sitt av riksdagen antagna skick underställas prövning av ett lagråd med nya ledamöter. Även om de av riksdagen genomförda ändringarna icke äro av större omfattning, tvingas lagrådets nya ledamöter härigenom stundom att helt och hållet genomarbeta vidlyftiga lagförslag, i vilkas föregående behandling de icke haft anledning att deltaga. Det synes ur arbetsbesparingssynpunkt vara lämpligt att anordna lagrådets tjänstgöringsperioder på det sätt, att lagförslag, som före riksdagsbehandlingen granskats av ett lagråd med viss sammansättning, må kunna efter riksdagsbehandlingen i möjligaste mån bli va föremål för handläggning av samma lagråd. Tiden omkring årsskiftet är dessutom med hänsyn till det då ofta särskilt brådskande propositionsarbetet mindre lämplig för ett ombyte. Det synes av dessa skäl lämpligast att förlägga tiden för växling av ledamöter i lagrådet till en tidpunkt, då den lagtima riksdagen normalt kan beräknas vara avslutad.

Vid bestämmandet av denna tidpunkt bör emellertid hänsyn även tagas till den för högsta domstolen gällande semestertiden. Genom att förlägga ombytet av ledamöter i lagrådet till den period under sommaren, då vissa av högsta domstolens ledamöter åtnjuta semester, skulle den olägenheten kunna uppkomma, att antingen semesterindelningen finge bestämmas med hänsyn till företaget val av ledamöter i lagrådet eller ock att vid val av sådana ledamöter hänsyn finge tagas till planlagd semesterindelning. För undvikande av denna olägenhet synes det vara lämpligt att bestämma tiden till den 1 oktober, då den sista semesterperioden inom högsta domstolen regelbundet gått till ända.

Den nu pågående tjänstgöringsperioden i lagrådet slutar med 1920 års utgång. Beträffande tidpunkten för ikraftträdande av den ifrågasatta ändringen föreligga sålunda tvenne möjligheter, i det den nuvarande tjänstgöringsperioden antingen kan förlängas till den 1 oktober 1921 eller också förkortas till den 1 oktober 1920. Till förmån för det förstnämnda alternativet kunde anföras, att lagrådets nuvarande ledamöter först den 2 juni 1919 börjat sin tjänstgöring inom lagrådet, detta enär den föregående tjänstgöringsperioden kommit att utsträckas för avslutande av behandlingen av visst före den 1 januari 1919 till lagrådet remitterat ärende. Den faktiska

tjänstgöringstiden i lagrådet för dess nuvarande ledamöter skulle därför genom en dylik förlängning icke alltför avsevärt ökas utöver den normala tiden av två år. Det synes emellertid å andra sidan icke kunna ifrågasättas att utan medgivande av lagrådets nuvarande ledamöter överhuvudtaget förlänga den tjänstgöringsskyldighet inom lagrådet, som vid deras utseende förutsatts. I ärendets nuvarande läge synes därför endast en förkortning av nu pågående tjänstgöringsperiod kunna förordas.

Det hänseende, i vilket ytterligare yppats behov av ändring i fråga om anordningen av lagrådets tjänstgöring, avser det förhållande, att jämlikt nu gällande bestämmelser de i lagrådet tjänstgörande justitieråden icke hava att deltaga vid behandlingen av något nytt ärende i högsta domstolen och sålunda icke heller i avgörandet av de s. k. plenimålen. Som bekant må viss avdelning inom högsta domstolen till avgörande av högsta domstolens avdelningar samfällt hänskjuta sådant mål eller sådan i visst mål uppkommen fråga, vid vars behandling inom avdelningen den där rådande meningen finnes avvika från rättsgrundsats eller lagtolkning, som förut varit av högsta domstolen antagen. Dessa s. k. plenimål utgöra sålunda de i särskild grad rättsbildande avgörandena inom högsta domstolen. Frånvaron av de tre justitieråd, som tjänstgöra i lagrådet, kan givetvis föranleda en omkastning av majoriteten i högsta domstolen, och detta icke blott rent matematiskt utan även med hänsyn till de grunder, som kunde av de frånvarande hava anförts. Visserligen äro de i plenum träffade avgörandena icke för framtiden bindande, men det synes dock för enhetligheten i rättsutvecklingen vara av vikt, att samtliga justitieråden deltaga i dessa avgöranden.

Om det sålunda i denna punkt synes föreligga ett ur rättsutvecklingens synpunkt klart önskemål, återstår att utrona, huruvida till äventyrs deltagandet i plenimålen skulle kunna medföra sådant intrång i de inom lagrådet tjänstgörande justitierådens huvudsakliga arbetsuppgift, att ett förverkligande av det angivna önskemålet skulle lända till men för laggranskningsarbetet. Emellertid synes en översikt av de under senare tid förekomna plenimålen giva vid handen, att något allvarigare avbräck härutinnan icke skulle föranledas av den ifrågasatta ändringen. Under åren 1910 t. o. m. 1919 hava plenimål förekommit allenast till följande antal, nämligen: år 1910 fyra, år 1911 tre, år 1912 fem, år 1913 tre, år 1914 fyra, år 1915 två, år 1916 två, år 1917 intet, år 1918 tre och år 1919 ett. Det är dessutom att märka, att ett avgörande av högsta domstolens avdelningar samfällt stundom kunnat begränsas till en viss rättsfråga och sålunda icke tvingat samtliga justitieråd att taga del av vidlyftigare

faktiska omständigheteter. Det skulle därför till synes icke bereda någon allvarligare praktisk svårighet för lagrådets arbete, om de där tjänstgörande justitieråden vid plenimålen behandla tillfälligt inträdde i tjänstgöring inom högsta domstolen. Enligt vad jag erfarit torde också inom högsta domstolen själv den uppfattning vara övervägande, att även de i lagrådet tjänstgörande justitieråden lämpligen böra deltaga i plenimålen avgörande.

För genomförande av de tvenne särskilda ändringar beträffande lagrådsarbetets anordning, vilka sålunda synas vara av behovet påkallade, har jag enligt nu angivna grunder låtit inom justitiedepartementet utarbeta förslag till lag om ändrad lydelse av 2 och 6 §§ i lagen den 26 maj 1909 om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd, till lag om ändrad lydelse av 6 § i lagen den 14 maj 1915 angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar och till stadga angående måls handläggning i vissa fall av Kungl. Maj:ts högsta domstol i dess helhet.

Jag anser mig i detta samband böra anmärka, att det jämväl länge varit ett önskemål att, för lagstiftningsarbetets påskyndande och lättandet av lagrådets arbetsbörda, efter lämplig grund begränsa antalet lagärenden, som remitteras för lagrådets yttrande. Då detta skulle förutsätta en grundlagsändring samt en föregående utredning, som icke nu föreligger, är jag emellertid icke beredd att för närvarande till avgörande föredraga sistberörda spörsmål.»

Föredraganden uppläste härefter de nu anmälda författningsförslagen (bilagorna A—C) och hemställde, att lagrådets utlåtande över desamma måtte inhämtas genom utdrag av protokollet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:

Adil Wifvesson.

Bilaga A.**Förslag**

till

LAG

om ändrad lydelse av 2 och 6 §§ i lagen den 26 maj 1909
om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd.

Häriigenom förordnas, att 2 och 6 §§ i lagen den 26 maj 1909 om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd skola i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

2 §.

Tjänstgöringsperiod i lagrådet är två år, räknade från och med den 1 oktober. Har vid — — — — — slutligen handlagt.

6 §.

Ledamot, som utsetts — — — — — förekommande ärenden.

Sedan justitieråd börjat tjänstgöra i lagrådet, skall han utan hinder därav deltaga i slutbehandling av mål eller ärende, varmed han förut i högsta domstolen tagit befattning, ävensom i handläggning av mål, som enligt förordnande av någon högsta domstolens avdelning skall avgöras av högsta domstolen i dess helhet. Likaså skall regeringsråd, som börjat tjänstgöra i lagrådet, utan hinder därav deltaga i slutbehandling av mål eller ärende, varmed han förut i regeringsrätten tagit befattning.

Ledamot i lagrådet — — — — — lagrådet bestämmer.

Den tjänstgöringsperiod i lagrådet, som tagit sin början med ingången av år 1919, skall utgå den 30 september 1920.

Bilaga B.

Förslag

till

LAG

om ändrad lydelse av 6 § i lagen den 14 maj 1915 angående
Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar.

Härigenom förordnas, att 6 § i lagen den 14 maj 1915 angående
Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar skall hava
följande ändrade lydelse:

Angående måls handläggning i vissa fall av högsta domstolen i dess
helhet är särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1920.

*Bilaga C.***Förslag**

till

STADGA

om måls handläggning i vissa fall av Kungl. Maj:ts högsta domstol i dess helhet.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Finner någon av högsta domstolens avdelningar, vid överläggning till dom, å avdelningen rådande mening avvika från rättsgrundsats eller lagtolkning, som förut varit av högsta domstolen antagen; då må avdelningen förordna, att målet i hela dess vidd eller, där sådant prövas kunna ske, allenast viss i målet uppkommen fråga skall avgöras av högsta domstolen i dess helhet; och böra, där laga hinder icke möter, alla justitieråden deltaga i sådant avgörande.

Hava i särskilda, för avdelningen kända domar mot varandra stridande åsikter, i fråga om viss rättsgrundsats eller lagtolkning, på olika tider gjort sig inom högsta domstolen gällande, äge vad ovan är föreskrivet tillämpning endast i det fall, att avdelningen finner den rådande meningen avvika från den senast meddelade domen.

2 §.

Vad i 1 § är stadgat avser ej mål, som från krigsdomstol drages under Konungens prövning; ej heller mål, som angår häktad person eller eljest enligt särskild föreskrift fordrar skyndsamt avgörande, där sådant mål förekommer under juni, juli eller augusti månad.

Denna stadga träder i kraft den 1 oktober 1920, då stadgan den 26 maj 1909 angående måls handläggning i vissa fall av Kungl. Maj:ts högsta domstols avdelningar samfällt skall upphöra att gälla.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd fredagen den
5 mars 1920.

Närvarande:

Justitieråden AMÉEN,
friherre LEJONHUFVUD,
EDELSTAM,
Regeringsrådet LINNÉR.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 27 februari 1920, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle inhämtas över upprättade förslag till lag om ändrad lydelse av 2 och 6 §§ i lagen den 26 maj 1909 om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd, till lag om ändrad lydelse av 6 § i lagen den 14 maj 1915 angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar och till stadga om måls handläggning i vissa fall av Kungl. Maj:ts högsta domstol i dess helhet.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av chefen för justitiedepartementets lagavdelning hovrättsrådet Gustaf Grefberg.

Förslagen föranledde ej annan anmärkning än att beträffande förstnämnda förslag yttrades av justitieråden friherre *Leijonhufvud* och *Edelstam*:

En följd av ändringen i 2 § blir, att för de justitieråd, vilka tjänstgjort i lagrådet perioderna 1915—1916 och 1917—1918, samt för det regeringsråd, som tjänstgjort sistnämnda period, återinträdandet av valbarheten uppskjutes ett och tre fjärdedels år. Då härav skulle för högsta domstolens del uppkomma en ej oväsentlig inskränkning i friheten vid valen av lagrådsledamöter för de perioder, som skulle börja den 1 oktober 1920 och den 1 oktober 1922, lär det böra tagas under övervägande huruvida icke i 4 § andra stycket borde ske en ändring därhän, att de där angivna tiderna av fyra år och två år utbyttes mot två tjänstgöringsperioder och en tjänstgöringsperiod.

Ur protokollet:
Erik Ölander.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
fredagen den 5 mars 1920.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren anmälde lagrådets denna dag avgivna utlåtande över de den 27 februari 1920 till lagrådet remitterade förslagen till lag om ändrad lydelse av 2 och 6 §§ i lagen den 26 maj 1909 om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd, till lag om ändrad lydelse av 6 § i lagen den 14 maj 1915 angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar och till stadga angående måls handläggning i vissa fall av Kungl. Maj:ts högsta domstol i dess helhet.

Efter att hava redogjort för utlåtandets innehåll anförde föredraganden, att han, i anledning av vad inom lagrådet anmärkts beträffande förstnämnda lagförslag, låtit omarbета samma förslag, samt hemställde, att de ifrågavarande författningsförslagen, lagförslaget om ändringar i lagen den 26 maj 1909 angående tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd i sitt omarbetade skick, måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Gösta Stenlund.